

**MINORITETS
POLITISK**

**HANDLINGS
PLAN**

2020–2023

ÖVERTORNEÅ
KOMMUN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUND	3
1.1. Aktuell lagstiftning	3
1.1.2. Minoritetslagstiftningen (2009:724)	3
1.1.3. Bibliotekslagen (2013:801)	3
1.1.4. Skolförordning (2011:185)	3
1.2. Ett historiskt mångkulturellt och flerspråkigt område	3
1.3. Övertorneå kommuns minoritetspolitiska inriktning	4
1.3.1 Förstärka satsningen på språkberikat lärande i förskola och skola.	4
1.3.2 Prioritera metodutveckling i arbetet inom förskola, skola och äldreomsorg.	4
1.3.3. Synliggöra nationella minoriteter och minoritetsspråk i lokalsamhället.	4
1.3.4. Öka tillgängligheten av samhällsinformation, blanketter och e-tjänster på finska och meänkieli.	5
1.3.5. Påskynda tillkomsten av Meänkielicenter med nationellt resursbibliotek och nationellt språkcentrum för meänkieli.	5
1.3.6. Profilera kommunen som språklig och kulturell mötesplats på Nordkalotten.	5
2. SAMRÅD OCH KARTLÄGGNING	5
2.1 Målsättning	5
3. INFORMATION OCH MYNDIGHETSBEMÖTANDE	5
3.1 Målsättning	6
4. FRÄMJANDE OCH SYNLI GGÖRANDE	6
4.1. Målsättning	6
5. FÖRSKOLA	6
5.1 Målsättning	6
6. ÄLDREOMSORG	7
7. MINORITETSSPRÅKSMEDEL	7
7.1. Målsättningar	7

1. BAKGRUND

I februari 2000 ratificerade Sverige Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritets-språk. I samband med detta infördes minoritetspolitiken som politikområde inom den svenska statsbudgeten. Ramkonventionen definierar inte begreppet *nationell minoritet*, men nämner i artikel 5 att religion, språk, traditioner och kulturarv är viktiga delar av nationella minoriteters identitet. Svenska regeringen klargjorde kriterierna och ansåg vidare, att för att en grupp ska anses som en nationell minoritet i Sverige ska följande kriterier uppfyllas:

- En uttalad samhörighet och en icke dominerande ställning i samhället
- En religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet
- En vilja och strävan att behålla sin identitet
- Historiska eller långvariga band med Sverige

Mot bakgrund av dessa kriterier erkände Sveriges riksdag judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som fem nationella minoriteter och fem nationella minoritetsspråk: jiddisch, romani/chib, samiska, finska och meänkieli.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) trädde i kraft i januari 2010. Lagens grundskydd ger de nationella minoriteterna rätt till information, skydd av kultur och språk, rätt till delaktighet och inflytande. Lagen gäller i hela landet för samtliga kommuner, regioner, statliga myndigheter etc. och omfattar samtliga nationella minoriteter. Utöver grundskyddet finns även bestämmelsen om ett förstärkt skydd för samiska, finska och meänkieli i de så kallade förvaltningsområdena, som kommuner frivilligt har kunnat ansluta sig till.

Vid början av 2019 ingick 64 kommuner i förvaltningsområdet för finska, 22 kommuner för samiska och åtta kommuner för meänkieli. Från 2020 ansluts även Umeå till förvaltningsområdet för meänkieli som då kommer att omfatta nio kommuner.

1.1. Aktuell lagstiftning

Lagstiftningen om nationella minoriteter är en rättighetslagstiftning som utgår från centrala principer om människors rättigheter vilka inte får åsidosättas. Minoritetslagstiftningen tar sin utgångspunkt i det internationella skyddet av mänskliga rättigheter. Detta regleras i artikel 1 i Europarådets ramkonvention.

1.1. 2. Minoritetslagstiftningen (2009:724)

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) ger ett grundskydd och lyfter fram några prioriterade huvudområden för implementering av förvaltningsmyndigheters minoritetsspråksarbete:

- Samråd och kartläggning (5 §, även förordningen 2009:1299, 8 §)
- Information och myndighetsbemötande (3 §, även 9 §)
- Främjande och synliggörande (4§)
- Förskola (4 §)
- Äldreomsorg (4 §)
- Minoritetsspråksmedel

Den 1 januari 2019 började förändringar i minoritetslagen att gälla som förstärker rättigheterna för de nationella minoriteterna.

1.1.3. Bibliotekslagen (2013:801)

Bibliotekslagen (2013:801) trädde i kraft den 1 januari 2014. I lagen står det att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.

1.1.4. Skolförordning (2011:185)

Skolförordningen reglerar att alla barns rätt till undervisning i sitt modersmål även om modersmålet inte pratats i hemmet dagligen. Till skillnad från övriga språk ska elever som begär modersmålsundervisning på ett nationellt minoritetsspråk erbjudas det. Detta oavsett hur många andra elever som önskar undervisning i samma minoritetsspråk. En förutsättning är att det finns tillgång till en lämplig lärare i det aktuella språket.

1.2. Ett historiskt mångkulturellt och flerspråkigt område

Att Sverige är mångkulturellt och flerspråkigt idag är inget nytt. I Tornedalen har människor med olika språk och kulturer levt sida vid sida i bortåt tusen år. Bland annat har ortnamnsforskningen visat att samiska och finska är äldre som språk än svenska i området. Tornedalen är ett gränsland där olikheter varit vardag och präglat generationer.

I olika tider har flyttvågor utgått från Tornedalen till olika delar av världen och i generationer har människor burit med sig det till nya platser, i form av en språklig- och kulturell identitet. Därför är Tornedalen större än sin geografi.

1.3. Övertorneå kommuns minoritetspolitiska inriktning

Övertorneåbygden har spelat en central roll i Tornedalens historia. Från de första bosättningarna till nutid har orten funnits på kartan när det gäller språkliga och kulturella utvecklingslinjer. Många avgörande historiska händelser har utspelat sig på orten. Historiskt har försvenskningen av Tornedalen kommit att prägla generationer och påverka både individens och kollektivets synsätt på språket, kulturen och identiteten negativt. Nu är det dock dags att genom språkrevitaliseringsarbete ta tillbaka det förlorade och att läka, upprätta och stärka gamla och nya generationer av språkbärare.

I Övertorneå kommun vill vi att våra mångkulturella rottrådar, de fem nationella minoriteterna, växer samman med nya språk och nationaliteter, stärker demokratin och bidrar till utvecklingen av det moderna samhället. Kommunen har tillhört förvaltningsområdena för finska och för meänkieli ända från starten 2000 och minoritetslagstiftningen ställer särskilda krav på kommunen vad gäller finska och meänkieli.

Övergripande målsättningar

- Förstärka satsningen på språkberikat lärande i förskola och skola.
- Prioritera metodutveckling i arbetet inom förskola, skola och äldreomsorg.
- Synliggöra nationella minoriteter och minoritetsspråk i lokalsamhället.
- Öka tillgängligheten av samhällsinformation, blanketter och e-tjänster på finska och meänkieli.
- Påskynda tillkomsten av Meänkielicenter med nationellt resursbibliotek och nationellt språkcentrum för meänkieli.
- Profilerar kommunen som språklig och kulturell mötesplats på Nordkalotten.

1.3.1 Förstärka satsningen på språkberikat lärande i förskola och skola.

Varje förskoleavdelning har en egen minoritetsspråksansvarig pedagog som talar det av familjen önskade minoritetsspråket och ansvarar för undervisningen av minoritetsspråken finska och meänkieli, samt ser till att finska och meänkieli syns i verksamheten. Genom lekfulla aktiviteter stimuleras barn till flerspråkighet. För att barnen skall kunna utveckla sina språk behöver de språkligt rika miljöer samt medvetna vuxna i sin vardag. Förskolans roll är att ge språkstöd åt barnen och deras språkutveckling men också att motivera vårdnadshavare och familjer till överföring av språk och kultur mellan

generationer. Skolor uppmuntras att profilera sig inom nationella minoritetsspråk och till projekt kring kulturarv liksom till samverkan med skolor i de finländska grannkommunerna. Kulturskolans verksamhet är också en del av det språk- och kulturfrämjande arbetet. Hösten 2020 arrangeras temadagar för grundskola och gymnasieskola, med föreläsningar och workshops, musik och drama, om Tornedalens historia och språkets och kulturens betydelse för människans identitet.

1.3.2 Prioritera metodutveckling i arbetet inom förskola, skola och äldreomsorg.

Tillgången till en egen metodutvecklare som arbetar med språkrevitalisering, i syfte att kommunen kan uppfylla lagens krav:

- I förskolan handleda minoritetsspråkspedagoger och planera gemensamma träffar, skaffa material, anordna aktiviteter på minoritetsspråk, besöka barngrupper med lek, drama, sagoläsning, sång och ramsor.

- I skolan anordna kulturaktiviteter på minoritetsspråk samt presentera *Jännä raamattureisu* bibeläventyr på meänkieli för elever i åk 4 och 5 under varje vår- och hösttermin, i kommunens samtliga skolor.

- I äldreomsorgen anordna aktiviteter på minoritetsspråk på kommunens äldreboenden under varje vecka t.ex. sång och musik, bok- och diktläsning, pyssel och handarbeten, teater och besök av barngrupper.

- Informera, inspirera och föreläsa samt samordna språkkurser för personalen och översätta texter till finska och meänkieli.

Samverkan med föreningar och studieförbund kring språk- och kulturfrämjande aktiviteter i förskola, skola och äldreomsorg värnar vi om, även ur ett verksamhetsutvecklande perspektiv.

1.3.3. Synliggöra nationella minoriteter och minoritetsspråk i lokalsamhället.

Flerspråkigheten är ett signum för Tornedalen. Därför behöver vi eftersträva att flerspråkighet fortsätter att vara en integrerad del av kommunal verksamhet och service. I syfte att värna om språkens plats i det offentliga rummet, behöver skyltning på finska och meänkieli utökas. Vid utformandet av platsannonser och rekryteringar ska kunskaper i finska och meänkieli framhållas meriterande. Med stöd av minoritetslagstiftningen utvecklar vi det öppna samrådsförfarandet genom att varje år bjuda in till Öppet samråd kopplat till en kulturaktivitet i någon av kommunens byar. Det ger tillfälle att informera om lag och rättigheter, nätverka i alla delar av kommunen och synliggöra de nationella minoritetsspråken. Genom att uppmärksamma Sverigefinnarnas dag, Tornedalingarnas dag och andra flaggdagar avser vi också att synliggöra Sveriges fem nationella minoriteter.

1.3.4. Öka tillgängligheten av samhällsinformation, blanketter och e-tjänster på finska och meänkieli.

Vi kommer att kartlägga hanteringen av information på finska och meänkieli inom varje förvaltning, för att se vilka förbättringsåtgärder som behöver vidtas, i syfte att öka omfattningen och tillgängligheten av samhällsinformation på finska och meänkieli. Hemsidor, broschyrer, blanketter och även e-tjänster ses över. Den förstärkta informationen på minoritetsspråk är ett led i det synliggörande arbetet.

1.3.5. Påskynda tillkomsten av Meänkielicenter med nationellt resursbibliotek och nationellt språkcentrum för meänkieli.

Vi vill medverka till att Nordkalottens kultur och forskningscentrum (NKFC) inom kort ombildas till Meänkielicenter. Nordkalottbibliotekets samlingar och arkivmaterial är unika och bedöms som värdefulla för forskning inom språk och kulturarv i Tornedalen. Meänkielicenter kommer att inrymma ett nationellt resursbibliotek, som lyder under Kungliga biblioteket, och ett nationellt språkcentrum för meänkieli kopplat till Institutionen för språk och folkminnen. Verksamheten ska utgöra navet för språk och kultur, utbildning och forskning på Nordkalotten.

1.3.6. Profilerar kommunen som språklig och kulturell mötesplats på Nordkalotten.

Nordkalotten utgör ett och samma språk och kulturområde. Meänkielicentret har sin motsvarighet i Kvensk Institut i Norge. I syfte att utveckla samarbetet inom språk och kultur, utbildning och forskning på Nordkalotten och att stärka Övertorneå som mötesplats på området, initieras gemensamma projekt tillsammans med Kvensk Institut i Porsanger kommune, som för övrigt är vänort till Övertorneå. Projekten syftar till att bygga samverkansplattformar inom gemensamma utvecklingsområden inom språk och kultur.

2. SAMRÅD OCH KARTLÄGGNING

”Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.” 5 §

”Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.” 5a §

”Kommuner och landsting ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete” 5b §, Lag 2009:724, lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

2.1 Målsättning

- Samråd ska hållas minst fyra gånger om året där politiker, tjänstepersoner och inbjudna representanter för sverigefinskagrupperna och tornedalingarnas lokala intresseorganisationer samt representant för Övertorneå församling ingår.
- Öppet samråd, dvs. dialog med personer från minoriteterna som inte tillhör det organiserade föreningslivet, ska hållas minst tre gånger per år, förläggas till olika delar av kommunen och arrangeras i anslutning till en kulturaktivitet.
- Barnkonsultation ska hållas minst en gång per år. Till hearingen skall utgå en öppen inbjudan, den ska följa strukturerad form och dokumenteras på lämpligt sätt. Platsen för hearingen ska vara välkommande.
- Barns och ungas synpunkter inhämtas kontinuerligt från kommentarer kring frågor med aktualitet för unga vuxna, exempelvis genom kommunens Facebook-konto, Unga minoriteter i Övertorneå, eller andra sociala medier.
- Kommunen ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Dessa mål och riktlinjer ska revideras vart fjärde år i dialog med minoriteterna.
- Kommunens förvaltningar ska återkommande kartlägga kompetens inom nationella minoritetsspråk bland medarbetarna och inom sig utse ansvariga tjänstepersoner för enklare översättningar.
- Kommunens förvaltningar ska kontinuerligt kartlägga tillgängligheten av befintlig information på finska och meänkieli.

3. INFORMATION OCH MYNDIGHETSBEMÖTANDE

”Kommuner och landsting ska informera nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.” 3 §

”Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.” 4 §

”Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets verksamhetsområde”/.../ ”Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig

översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska, meänkieli respektive samiska." 8 §, Lag 2009:724, lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Syftet med information på nationella minoritetsspråk handlar inte bara om förståelse och begriplighet utan minst lika mycket om främjande och synliggörande av nationella minoriteter. I vilken utsträckning information ska översättas till minoritetsspråk har tidigare diskuterats vid samråd med civilsamhället och har lett fram till olika avvägningar när det gäller finska och meänkieli.

3.1 Målsättning

- Övertorneå kommuns hemsida ska till väsentliga delar vara uppdaterad på finska.
- Kommunens förvaltningar svarar själva för att allmän viktig information och information gällande säkerhet samt nyheter som särskilt berör kommunmedborgare, är översatta till finska. Även viss information på meänkieli ska publiceras.
- Förvaltningar ska hålla blanketter och broschyrer gällande verksamhet översatta till finska och vid behov även på meänkieli.
- Förvaltningsbyggnadens reception håller service, information, skyltar och telefonsvar aktuella på finska och meänkieli.
- Erbjud kompetensstärkande utbildningar för kommunanställda i finska och meänkieli.
- Politiker invalda i kommunfullmäktige och kommunstyrelse, nämnder och utskott ges minst ett utbildningstillfälle i minoritetslagstiftningen under en fyra års period.

4. FRÄMJANDE OCH SYNLI GGÖRANDE

"Det allmänna har ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjlighet att behålla och utveckla sin kultur i Sverige" 4 §, lag 2009: 724, lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Information på nationella minoritetsspråk bidrar inte bara till ökad förståelse utan handlar även om synliggörande av nationella minoriteter. Därför har det ett egenvärde exempelvis med skyltar i offentliga miljöer och på strategiska platser. Främjandearbetet av det sociala kapitalet hos nationella minoriteter bidrar även till synliggörandet och marknadsförandet av kommunen.

4.1. Målsättning:

- Värna om informationen på finska och meänkieli även av synliggörande -och marknadsförande värde.
- Öka skyltningen på finska och meänkieli i offentliga rum och platser.
- Ta fram informationstavlor som välkomnar besökare till orten och presenterar språken och kulturen.

5. FÖRSKOLA

"Barns utveckling av kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt." 4 §

"En hemkommun som ingår i ett förvaltningsområde/.../ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn ska tillfrågas om de önskar plats i sådan förskola som avses i första stycket" 12a §, Lag 2009:724, lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Övertorneå kommun erbjuder samtliga avdelningar inom förskolan en verksamhet som bedrivs delvis på finska och meänkieli. På varje avdelning finns en minoritetsspråksansvarig pedagog som ska tala det av familjen önskade språket samt se till att aktiviteter sker på finska och meänkieli. Metodutvecklaren besöker dessutom varje avdelning regelbundet och inspirerar barn och vuxna till flerspråkighet genom berättelser och drama, lekar och musik. Minoritetsspråksansvariga pedagoger finns sedan några år i ett lokalt nätverk som leds av metodutvecklaren, där man möts regelbundet, delar erfarenheter och fortbildas i språkberikat lärande.

5.1 Målsättning:

- Förskolan ansvarar för att vårdnadshavare både vid ansökan om förskoleplats och vid inskolning- informeras om rätten till plats i förskoleverksamhet, där en väsentlig del av undervisningen bedrivs på finska eller meänkieli.
- Övertorneå kommunen ska aktivt verkar för att stärka och väcka barns och unga intresse för nationella minoritetsspråk i förskola och skola.
- Kommunens metodutvecklare ska särskilt främja intresse och nyfikenhet för finska och meänkieli och arbeta med kreativa metoder samt konstnärliga uttryck.

- Kulturaktiviteter ska ge barn kännedom om sina kulturella rötter och stärka deras identitet.
- Erbjudas *Jännä raamattureisu* - bibeläventyret på meänkieli- i åk 4 och 5 under varje vår- och hösttermin i Svarträvens skola, Svanstein skola och Hietaniemi friskola. Materialet är godkänt av Skolverket och presenterar bibelns berättelser med hjälp av drama, sång och rörelser på lekfullt och interaktivt sätt, objektivt och utan religiösa tolkningar, parallellt på svenska och meänkieli.
- Grundskolan ska alltid erbjuda modersmålsundervisning i finska och meänkieli.
- Grundskolan ska erbjuda elever möjlighet att läsa finska och meänkieli som modernt språk.
- Gymnasieskolan ska erbjuda möjligheten att läsa finska och meänkieli som modernt språk.
- Stipendium för studier i minoritetsspråk i årskurs 3 och årskurs 6.
- Övertorneå kommun ska utveckla fjärrundervisningen i finska och meänkieli.

6. ÄLDREOMSORG

”En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska” 18 §

”Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg som erbjuds enligt 18 och 18a §§ beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet” 18 b §

”Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till omvårdnad som anges i 18 och 18a §§.”
Lag 2009:724, lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Målsättning:

- Förvaltningen ansvarar för att den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen informeras om möjligheten att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad av personal som behärskar finska och meänkieli.
- I samverkan med de nationella minoriteterna arrangera meningsfulla kulturfrämjande aktiviteter på finska och meänkieli.
- Erbjudas kompetensstärkande utbildningar för vårdpersonal i finska och meänkieli.
- Kunskaper i finska och meänkieli ska vara meriterande vid rekryteringar.

- Återkommande överse tillgängligheten på vårdnära information på finska och meänkieli.
- Värna om mötesplatser där språk och kultur kan överföras mellan generationer.

7. MINORITETSSPRÅKSMEDEL

Enligt förordningen 2009:1299 om nationella minoriteter och minoritetsspråk erhåller kommunerna och landstingen årligen ett statsbidrag:

”Statsbidraget till kommunerna och landstingen lämnas årligen. Statsbidraget är avsett att användas till de merkostnader som uppkommer i kommunen och landstinget med anledning av de rättigheter som enskilda har enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, och till åtgärder för att stödja användningen av finska, meänkieli och samiska.

Varje kommun ska tillsammans med de nationella minoriteterna kartlägga de behov som finns i kommunen av åtgärder till stöd för användningen av finska, meänkieli respektive samiska.” 8 §

”En kommun eller ett landsting som tagit emot bidrag enligt denna förordning är skyldig att lämna en ekonomisk redovisning av de utbetalda medlen och en redovisning av vad medlen har använts till. Kommunerna ska också redovisa hur kartläggningen enligt 8 § andra stycket har genomförts. Redovisningen ska lämnas till den myndighet som har betalat ut bidraget.” 12 §

7.1. Målsättningar:

- Förvaltning/nämnd/annan aktör som erhåller minoritetsspråksmedel ska lämna prognos 2 ggr/år för förbrukade medel till Kommunstyrelsens kultur- och fritidsskott.
- Förvaltning/nämnd/annan aktör ska till slutredovisningen bifoga en verksamhetsberättelse som avser minoritetsspråksmedel.
- Efter att slutrapporten har inlämnats till uppföljningsmyndigheten, Länsstyrelsen i Stockholms län, presenteras den på årets första samråd.